

Aina Bergroth

EROJEN KIRJA

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Alfred Kordelinin säätiö on tukenut teoksen kirjoitustyötä.

© Aina Bergroth ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-43691-1

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

We think we're writing something to amuse, but we're actually saying something we desperately need to share. The real mystery is this strange need. Why can't we just hide it and shut up? Why do we have to blab? Why do human beings need to confess? Maybe if you don't have that secret confession, you don't have a poem – don't even have a story. Don't have a writer.

Ted Hughes, Paris Review – The Art of Poetry No. 71

*(...) pieninkin teko äärimmäisen rajallisissa
olosuhteissa pitää sisällään rajattomuuden siemenen,
koska yksi teko tai joskus pelkkä yksi sana riittää
muuttamaan minkä tahansa asetelman.*

Hannah Arendt, Vita Activa – Ihmisenä olemisen ehdot

*Varovasti, varovasti.
Jokaisesta ääneen kirjoitetusta tavusta jää jälki.
Pieni älähdys,
viiva, kolhu.*

Pauliina Haasjoki, Valenssi

Onnettomana ja kauttaaltani harhaisena saavuin paikkaan nimeltä Raivottaret (kr. *Maniai*). Siellä pysähdyin ja hakkasin vasemman kämmeneni verille. Nimesin paikan myöhemmin Hoivaksi. Näin palasin rauhan ja tasapainon hallittuun tilaan, sain *sōfrosynēn* takaisin. Kun Raivottaret irrottivat minusta järjen, kaikki oli pimeää, mutta kun kämmentäni repimällä sain järkeni takaisin, Raivottaret olivat pelkkää valoa vain.

Hengitä. Ja vielä. Painoin otsan lavuaarin laitaan. Veri valui reisille, lattialle, taju löi. Tieto lepatti. Oli nous-tava. Pujottelin alushousut nilkkoihin ja huuhtelin ne juoksevan veden alla. Limakalvon säikeet, punaiset rihmastot leijuivat vedessä kuin avaruudessa ja katosivat viemäriin. Veri pestään vaatteista kylmällä vedellä. Sormista katosi tunto. Suljin hanan. Vuoto jatkui. Veri oli kirkasta, se piirsi reidelle punaista sukkaa. Tällainen olosuhde, yritin käsittää uuden horisontin.

Olin tuntenut liian kovan vihlaisun jo pari tuntia aiemmin. Etsin kaupassa vaakaa ja tähyilin reittiä hyllyjen välissä, kun jokin kouraisi ja tuntui repeävän. Oli nälkä, mutta kyse oli muusta. Häikäisi, pääsin kadulle, kaupunki haisi vieraalta ja tunsin oloni paremmaksi. Vedin maailmaa henkeen täynnä tulevaa onnea, sitä ihmettä, jonka luulin sykkivän jossain uumenissani. Nostin aurinkolasit silmille. Saattelin jo hiljaisuutta. Pulssi katkesi.

Viereisessä kopissa vedettiin vessaa, askelet loittonivat. Rullasin hameen vyötärölle ja kokeilin, kestäisikö lavuaarin kiinnitys. Hilasin itseni altaan laidalle, en koko painolla, toisen jalan nojasin lattiaan ja nostin polven ja reiden lavuaarin reunalle. Onnistuin tekemään jonkinlaisen alapesun. Kastelin käsipaperin ja pyyhin veriset jalkani, vessan istuimen ja kaksi tahraa lattialta. Kuivasin itseni ja palasin pöytään.

Hei, kulta, istuin paikalleni ja kosketin Orvon kättä.

Hei, kulta, toistin. Orvo kohotti katseensa. Mitä sanoa, miten sanoa mitään.

Joku kävi, joku lähti. Elämä.

Lopettelemme ateriaa jossain Berliinin laitamilla. Tilaan jälkiruokaa, kynttilän valo heittää hämärän liikkeeseen. Seuraan varjoa Orvon kasvoilla, musta läikkä leviää poskelta leualle ja korvan juureen. Kireä huoli ja katse, joka seisahtuu hetkeksi, käsittää ja väistää omaani. Ravintola on pieni, pöydissä oikeat liinat ja elävä tuli, lempeää kaikki, ahtaat puiset kierreportaat, joita kuljen kohta uudelleen keittiön ohi vessaan ja puolitoista kerrosta ruokailutilaan. Raudan haju. Orvo pyytää laskun.

Jaksatko sä kävellä?

En ehkä.

Orvo auttaa takin ylleni. Tieto leviää kuin tahra. Istumme taksiin. Kaikki on kesken. Miten todellisuus kohdataan? Ennalta suunnittelematta ja valppaasti. Kirjoitin lauseen joskus muistiin. Kestä se, olipa se mikä hyvänsä. Sitä ymmärtäminen tarkoittaa. On mahtavaa laskea lauseiden varaan, luottaa niiden apuun.

Hotellin aula on autio ja valtava, jonkin toisen aikakauden delegaatioita varten suunniteltu kuten koko joen varteen vajoava rakennus. Peilaan Orvoa ja minua hissin katosta. Jälleen kahden, ei kolmatta kuvassa, ei varjoakaan. Ei se ollut yksin minun. Orvo on sanaton. Viides kerros. Uppoan harmaalla matolla vuorattuun käytävään. Orvo pitelee minua olkavarresta ja puristaa kevyesti, samalla tavalla hän ohjaa minua edellään, kun pujottelemme väkijoukossa, juhliissa tai sokkeloisilla kaduilla. Orvo pelkää, että kuvittelen olevani yksin täällä. Otan osaa, Orvo kulkee kuin haluaisi huutaa itsensä hereille, mutta ääni ei totele. Hän työntää avainkortin lukijaan ja ilmastointi alkaa hurista.

Kaunista, huokaan helpottuneena ja kuulen ääneni. Sana, kyllä, kolmas. *Yhtä kaunista kuin iltapäivällä.* Seiniä peittävät tummanpunaiset tapetit ja verhon läpi erottuvat lehmusten latvat vasten mustaa taivasta. Potkaisen kengät jalasta ja sulkeudun vessaan. Veri leviää kylpyammeeseen. Joku niin kevyt. Pelkkää verta. Seinän takana Orvo loikoo sängyllä, avaa vodkapullon ja television. Viilto ajassa, autio mieli. Saan luvan kaikkeen. Kipu käy ja häipyi. Se muljah-taa, ottaa vauhtia, se ei ole kohtuuton. Verikokeella vasta eilen vahvistettu, keveä jälki veressä. Arkinen sattumus, ei erityinen, ei erityisen tuskallinen. Pieni suru, joka vääntää kiertorataa, toista mahdollista maailmaa. Sinne mä lapseni saatan.

Ootko sä ookoo siellä? Orvo huutaa seinän takaa.

Oon, joo, vastaan. Älä huoli, kulta.

Orvo vaihtaa kanavaa, Australiassa palaa metsä. Kipu puuroutuu alaselän uumeniin ja jatkuu lauantain ja sunnuntain välisen yön. Pitelen itseäni, heijaan hiljaa puolelta toiselle ja hyrisen matalaa outoa laulua, tämän me osaamme kaikki. Pakokauhuiset eläimet, poikasten ylle käpertyvät vapisevat raadot. Valun tyhjäksi ja kuvittelen kulkevani rotkon reunaa, suunnattomassa autiudessa, alla loputtomiin pelkkää rantaa, paljas taivas. 89 sekuntia keskiyöhön. Mitä meille tapahtuu.

Muisti tyhjenee, aaltojen välissä lasken lattian laattoja. Sen keveän kanssa katoaa koko maailma. Vasta nyt, viimein se menee rikki.

Varaan lennon maanantaina tai tiistaina. Jätän Orvon ja minun viimeisen yhteisen hotellihuoneen ja lehmukset ikkunan ulkopuolella, kylpyhuoneen tummanpunaiset kaakelit. Upottavan pehmeät, valkeat pyyheliinat, jotka valahtavat hyllyiltä kuin vaahtoava kerma.

Lähetän viestin. *Mun lento laskeutuu Helsinki-Vantaalle ylihuomenna.*

Hyvä, joku toteaa. Mä tulen vastaan.

Ylihuomenna on torstai 7. heinäkuuta.

Aurinko laskee Helsingissä kello 22.41, pimeää edeltää tunnin ja kolmenkymmenen kahden minuutin hämärä eikä keskiyö koita.

Ylihuomenna olohuoneen matto hiertää selkäni naarmuille. Olen kuin jäässä, niin väsynyt, mutta rakastelemme silti. Pieni pimeä hetki. Palohaava. Ei sen väliä. Huomaan jäljet vasta seuraavana aamuna suihkussa. Hankaus poltti ihon hajalle. Huvittavaa. On tärkeää, tärkeämpää, kohoan vastaan ja joku painuu syvälle sisääni. Upottaa hikiset kasvonsa korvani juureen. Tämä ei olisi viimeinen kerta. Vaan ensimmäinen. Tietäisimme sen molemmat. Se joku tuleva ja minä. Nukkuisin.

A BC. Haluatko sä jotain? Mä haen kahvin ja käyn tankkaamassa, joku kumartuu auton avoimella ovella ja pyyhkäisee sormella poskeani. Tuotko mulle Soleron, vastaan ja vedän oranssin hupparin harteileni. Jos siellä on. Mehujään. Lipsin jos ei oo. Tuleva elämä katoaa liukuovien taa. Tämän hämäämpää ei tulisi koko yönä. Konnusvesi, Koirusvesi, Sotkanselkä, Kallavesi. Huoltoaseman parkkipaikalla käy kuhina, eloperäinen intensiteetti kiertää ja juopunut seurue siirtyy takapenkiltä toiselle. Perjantai. Läpsystä vaihto. Oikaisen jalan kojelaudan päälle. Illan viileys, paljaat varpaat vasten tuulilasiasia. Olisiko välissä voinut toipua, odottaa hetken, miksi, odottaa mitä. Venyttelen pelkääjänpaikalla, suoristan polven ja kurotan sormet jalkapohjan alle. Vedän nilkan syliin, käännän säären poikittain ja suoristan selän. Ojennun nilkan yli. Auton ikkunasta virtaa vastaan kuusimetsän sahalaitaa, mustaa metsää ja vaaleaa taivasta. Pelloilta kohoavaa usvaa. Ja vaihdan jalkaa, vasen polvi avaa. Lasken hengenvetoja. Sisään

seitsemän, hitaasti ulos. Neljänteen kuluu ikuisuus. Mitä aika meille tekee. Lähdin Orvon luota Berlinistä eilen. Kesken kaiken. Onko ajalla väliä, pari henkäystä välissä.

Orvo haluaa, että hänen ruumiinsa poltetaan. *Oletko varma*, oli pakko kysyä. Istuimme meren rannassa, ulkona kahvilan terassilla. Oli keväät. Kylmä aurinko ja kalanhajuinen tuuli. Orvo tarjosi minulle lounaan. Tapailimme harvakseltaan. Se oli jännittävää, suhde oli alkamassa uudelleen, sen saattoi aavistaa, tuntui merkilliseltä ottaa kädestä, nojata tuttuun kylkeen, sovitella yhteen askelten rytmiiä. Orvo ei voinut tietää uskaltaisinko hänen kanssaan enää mitään, en tiennyt itsekään. Olihan hän jättänyt minut. Olin toipunut, mitä se tarkoittaa, kaikesta jää jälki. Täytyi olla valpas. Orvo kumartui eteenpäin, nojautui kohti, kysyi. Tämä oli uutta. Kuulosteli. Orvo teki päätöksiä työkseen. Valitsi. Se joka valitsee on vastuussa. Aloittaa ja johtaa johdetaan samasta sanasta. *Arkhein*.

Etkö sä sitten ole, Orvo katsoi minua hämmästyneenä ja pyöritteli silmiään.

Ei, en ole, hymyilin.

Orvo nosti kameran syliinsä. *Odota, ole siinä*.

Sun vanha Mamiya. Voiko siihen vielä ostaa filmiä jostain?

Tokiossa ohitimme hautaustoimiston, jonka ikkunassa mainostettiin rakastetun tuhkasta valmistettuja timantteja.

Kaavin lusikkaan viimeiset jäätelöt kulhon pohjalta.

Tahdonko palaa vai olla hajoavaa lihaa. En ole varma. Lemua, joka lakkaa. Lihottaa itseäni matoja varten. Se oli Hamletin tai haudankaivajan lause. Vaikea sanoa. Laskin jäätelökulhon pöydän kulmalle ja kiipesin teepaidassa kahareisin Orvon syliin. Olimme sittenkin hänen Vaasankadun yksiönsään. Tämä tapahtui ennen yhtään eroa. *Pidä minusta kiinni. Katso tarkasti. Sinä, joka olet valon väläys kahden pimeyden välillä. On ihme, että saamme kohdata tässä avaruudessa.* Haluaisin kirjoittaa rakkaudesta kauniisti. Kevyesti, nopeasti ja kaunistelematta. Rakkaus on ruma sana. Ihmisen haju unohuu. Vihaisesti, nöyrästi ja kaunistelematta. Vaikka minä puhuisin enkelien kielellä.

Orvo ja minä vaellamme helteessä loputtoman pitkiä bulevardeja, kartalla matka ei näytä uuvuttavalta, on tarkoitus vain poiketa, virkistyä, ei vaeltaa itseämme näännyksiin.

Käydään vaan, eihän se ole kuin pari korttelia Eiffel-tornilta.

Orvo haluaa filmikameran, Mamiyan, Leican vai Hasselbladin, Mamiyan, Mamiyan, aidon laitteen, sellaisen, jota Suomessa ei myydä. Kunnollisen Mamiyan saa Pariisista. Reitti on väärä, nousemme kadulle väärältä linjalta, liian aikaisin, uneliaat ja vuraat asuinkorttelit, pitkästyttävä katu, ei edes tavalista tabacia tai kahvilaa missään. Keskipäivän aurinko polttaa Orvon niskan, paljaan ihon rinnalta kaulakuopan alta,

sattuu sieluun, kun sama kohta palaa joka kevät. *Älä jaksa*, Orvo hätistää käteni pois ja aurinkorasva leviää sormistani valkoisen paidan kaulukseen. Filmille jää katseen jälki. Kuka rajaa, kuka tarkentaa. Kuvaaja paljastuu, Orvo pysähtyy kamera kädessään ja auringossa loikova kissa livahtaa kulman taa. Katoavan juhlaa, muistutus, herätys, hörppään vesipullon pohjat ja kiedon paidan päähäni.

Liike on huomaamaton, *Photo Suffren*, olemme kulkea ohi. Orvo saa kameran, jota on malttamattomana odottanut, hän haluaa asettaa sen itsensä ja maailman väliin, voisiko sen asettaa siihen. Orvo investoi, opiskelee, syventyy, perehtyy, kulkee pari kesää kaikkialle kameralaukku olallaan, mutta lopulta edes Mamiya ei riitä, ratkaise mitään.